

CYRIL A METOD – ŽIVOTY SLOVANSKÝCH APOŠTOLOV

KATALÓG Z VÝSTAVY

2013

Obsah

Mgr. Ivana Jančulová

Život sv. Cyrila a Metoda 4

Sv. Cyril a Metod v literatúre 8

Nataša Lajová

Regionálne osobnosti o sv. Cyrilovi a Metodovi 16

Ivana Uríková

Cyrlometodské dni v Terchovej 21

Lada Rybáriková

Dvaja bratia prišli k nám 24

Mgr. Daniel Husárik

Sv. Cyril a Metod v literatúre 25

Úvod

Rok 2013 je rokom 1150. výročia príchodu solúnskych bratov Cyrila a Metoda na naše územie. Žilinský samosprávny kraj, zriaďovateľ Krajskej knižnice v Žiline, pri tejto príležitosti vyhlásil tento rok za Rok sv. Cyrila a Metoda v Žilinskom kraji.

Krajská knižnica v Žiline pripravenými podujatiami, ktoré sú určené žiakom základných a študentom stredných škôl i širokej verejnosti, bude počas celého roka pripomínať obyvateľom regiónu túto významnú udalosť. Jednou z aktivít knižnice je zostavenie výstavy Sme hrdí na korene a tradície, ktoré majú trvalú hodnotu, zachytávajúcej významné medzníky v živote a pôsobení Cyrila a Metoda, výberový bibliografický súpis literárnych diel venovaných vierozvestcom, cyrilometodské kaplnky a kostoly i sochy a súsošia Cyrila a Metoda v regióne Horné Považie. Tlačným výstupom výstavy je katalóg, ktorý sa Vám dostáva do rúk.

Veríme, že i s príspevím Krajskej knižnice v Žiline si predovšetkým deti a mládež uvedomia význam solúnskych bratov pre súčasný svet, zvlášť pre slovanské národy.

Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

ŽIVOT SV. CYRILA A METODA

Mgr. Ivana Jančulová

Sv. Cyril nazývaný **Konštantín** – Filozof, 827 Solún (Thessaloniki, Grécko) – 14.2. 869 Rím, brat Metoda. Cyril a Metod pochádzali z mesta Solún (Thessaloniki – Grécko). Otec Lev, hlboko veriaci muž, zastával v solúnskej župe vysoký vojenský úrad drungária, zástupcu stratéga – vojvodu. Ich matka sa volala Mária. Obaja rodičia pochádzali zo vznešeného rodu. Mali sedem detí, najstarší sa volal Metod a najmladší sa volal Cyril. Mladý Cyril bol veľmi múdry a nadaný človek. Najprv získal nižšie vzdelanie vo svojom rodisku. Vynikal zbožnosťou, obrovským nadaním a húževnatosťou. Už od mladosti si vybral za patróna – vodcu vo svojich štúdiách sv. Gregora Naziánskeho. Keď mal Cyril asi štrnásť rokov, zomrel mu otec. Za jeho ďalšie vzdelanie prevzal zodpovednosť Theoktist, cisársky kancelár (logotet), otcov priateľ, rodinný príbuzný. Nadaný Cyril dostal takto možnosť vzdelávať sa u najvýznamnejších profesorov svojej doby na cisárskej odbornej škole v Carihrade. Rýchlo sa naučil gramatiku, študoval Homéra, geometriu a dialektiku a iné filozofické náuky. Okrem toho aj rétoriku, aritmetiku, astronómiu, hudbu a ostatné helénske umenie. Nezanedbával ani teológiu a štúdium Sv. písma. Mladý Cyril tu získal najlepšie vysokoškolské vzdelanie, aké si v tej dobe možno predstaviť. Po ukončení štúdia, vymenovali Cyrila za patriarchovho archivára. Pred nastúpením do služby archivára bol Cyril, približne v roku 849, vysvätený za diakona. Vo funkcii archivára zostal pomerne krátko, zriekol sa práce v úrade a odišiel ako aj jeho brat Metod do kláštora pri Bosporskej úžine. Neskôr dostal Cyril ponuku profesora filozofie na Vysokej dvornej škole v Carihrade, ktorú rád prijal. Keď došlo na cisárskom dvore k palácovému prevratu, Cyril opustil svoje profesorské miesto a utiahol sa na horu Olymp do kláštora, kde žil aj jeho brat Metod.

Metod, okolo 813 - 815 Solún (Thessaloniki, Grécko) – 6.4. 885 Veľká Morava, bol od detstva veľmi obľúbený nielen pre pekný telesný vzrast, ale hlavne pre bystrý rozum. Študoval právo v rodnom Solúne, aby po skončení štúdia, tak ako aj jeho otec, zaujal miesto v štátnej správe. Keď sa cisár dozvedel o jeho schopnostiach, vymenoval ho za správcu jednej župy Byzantského cisárstva. Tá mala prevažne slovanské obyvateľstvo. Túto

funkciu zastával približne v rokoch 843 - 856. Metod strávil v kniežatstve mnoho rokov, videl veľa búrlivých rozbrojov v tomto živote. Rozhodol sa zameniť vôľu pozemských temnôt nebeskými myšlienkami. Keď našiel vhodnú príležitosť, zriekol sa kniežatstva a odišiel na Olymp, kde žili mnísi. Pobyt Cyrila a Metoda na Olympe netrval dlho, lebo čoskoro dostali nové misionárske poslanie medzi Kozármí. V roku 860 sa Cyril a Metod vydali na misie na územie dnešnej Ukrajiny ku Chazarom, kde našli pozostatky pápeža sv. Klementa, ktorý tam bol vo vyhnanstve (zomrel okolo r. 100). Naspäť domov sa vrátili okolo roku 862.

V roku 863 Cyril a Metod spolu s niekoľkými žiakmi (Klement, Sáva, Angelár, Naum, Vavrínek a ďalší) opustili svoju rodnú zem, aby prišli na Veľkú Moravu a šírili tu kresťanstvo a kultúru. Cyril zostavil pre Slovanov písmo, ktoré sa nazýva hlaholika. Do slovanského jazyka preložil evanjelium sv. Jána a ďalšie potrebné bohoslužobné knihy. Na oslavu prekladu zvyšných textov 4 evanjelií napísal pamätnú báseň Proglas. V roku 867 sa vydali na cestu do Ríma, aby získali povolenie slúžiť latinskú liturgiu v reči ľudu. So sebou priniesli aj pozostatky sv. Klementa. Pápež Hadrián II. s radosťou prijal a vyhovel všetkým požiadavkám. Ostatky sv. Klementa slávnostne preniesli do Baziliky sv. Klementa v Ríme.

Konštantín sa už nikdy nevrátil na územie Veľkej Moravy. V Ríme ochorel, vstúpil do kláštora, prijal meno Cyril a zakrátko tam 14. februára 869 zomrel.

Na základe želania svojho brata sa Metod chcel vrátiť z Ríma do našej krajiny. Pápež Hadrián II. na žiadosť Koceľa poslal Metoda a dal mu aj bulu adresovanú Rastislavovi, Svätoplukovi a Kočeľovi. V tejto bule pápež žiadal, aby sa evanjelium a skutky apoštolské čítali najprv po latinsky a potom sloviensky. Koceľ prijal Metoda s touto bulou s veľkou úctou, ale poslal ho späť do Ríma, aby ho pápež vysvätil za biskupa v Panónii. Pápež Hadrián II. vysvätil teda Metoda za arcibiskupa a odovzdal mu slávnu diecézu. Pod jeho právomoc patrili Panónia, Slovensko a Morava a zdá sa, aj časť Chorvátska. Zároveň sa stal pápežským legátom, ktorý dostal moc zasiahnuť aj do susedných slovanských krajín. Franským biskupom sa to nepáčilo, a tak sa stalo, že Metoda v roku 870 uväznili vo Švábsku v kláštore a držali ho tam dva a pol roka. Aj napriek prekážkam sa istému mníchovi podarilo poslať do Ríma posolstvo o danej situácii. Pápež Hadrián II. dvakrát rázne zakročil, ale nič nepomohlo, až jeho nástupca Ján VIII. v roku 873 zakázal dvom biskupom vykonávať biskupský úrad a

jedného si povolal do Ríma, aby sa zodpovedal. Všetci oľutovali svoje konanie, Metod bol prepustený z väzenia a v sprievode pápežského legáta prišiel na Veľkú Moravu. Legát ho uviedol do úradu arcibiskupa. Kde sa nachádzalo sídlo presne nevieme, ale pravdepodobne v Hradišti pri Mikulčiciach na Morave. Vtedy už vládol na Morave Svätopluk, ktorý bol dosť ovplyvnený nemeckým kňazom Vichingom. Jeho navrhol za biskupa do Nitry. Metoda v Ríme obvinili, že neoprávnene používa slovanský jazyk pri bohoslužbách a v niektorej náuke nie je pravoverný. Preto musel ísť Metod do Ríma. Pápež sa presvedčil, že má pred sebou veľkého a svätého apoštola. Svätoplukovi napísal list – bulu *Industriae Tuae* (jún 880), v ktorej sa vyjadril veľmi priaznivo voči Slovanom a Metodovi. Uznal ho a vymenoval ho za nielen panónskeho, ale aj moravského arcibiskupa. Ale zároveň aj vysvätil Vichinga za biskupa do Nitry. Aj keď mu prikázal poslušnosť Metodovi, Viching stále kul intrigy, dokonca falšoval pápežské listy. Metod komunikoval s Rómom, pápež mu stále dôveroval a priaznivo sa voči nemu vyjadroval. Metod nakoniec poslal Vichinga k Vislanom na misie (krakovské kniežatstvo) a naďalej sa snažil a vyvíjal veľké úsilie, aby prehĺbil kresťanskú vieru medzi Slovanmi. Mal obrovský pozitívny vplyv aj na Čechov, Maďarov a Vislanov. Zachovala sa tradícia, ktorá hovorí o tom, že pokrstil české knieža Bořivoja a jeho manželku sv. Ludmilu. Žitie Metodovo spomína, že Metod pokrstil aj knieža Vislanov v Poľsku.

V roku 882 sa Metod vybral do svojej vlasti na pozvanie byzantského cisára Bazila I., ktorý ho prijal s veľkou radosťou a poctou. Metod však cítil, že mu ubúdajú sily, ale chcel ešte dokončiť preklad Sv. písma do staroslovienčiny. K tomu si vybral dvoch zo svojich žiakov a v priebehu ôsmich mesiacov toto veľké dielo dokončil. Zomrel vo veku sedemdesiat rokov 6. apríla 885. Tesne pred smrťou určil za svojho nástupcu Gorazda, jedného zo svojich učeníkov slovanského pôvodu. Miesto jeho smrti a hrobu bolo pravdepodobne hlavné mesto Veľkej Moravy, avšak nevieme určiť jeho polohu.

Sviatok sv. Cyrila a Metoda

Sviatok sv. Cyrila pripadol na 14. februára a sv. Metoda na 6. apríla. Chorvátsko, Čechy, Morava a Slovensko však dostali povolenie sláviť pamiatku obidvoch naraz, a to 5. júla. Dňa 31. decembra 1980 vyhlásil pápež Ján Pavol II. solúnskych bratov sv. Cyrila a Metoda za spolupatrónov Európy. Tento sviatok sa stal u nás slávnosťou. Uctieваме si ich ako tých, ktorí stáli pri kultúrnom a náboženskom zrode nášho národa. Dedičstvo našich otcov si ctíme dodnes.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

HNILICA, Ján, 1990. Svätí Cyril a Metod horľivi hlásatelia božieho slova a verní pastieri cirkvi. Bratislava: Alfa. ISBN 80-05-00707-8.

MARSINA, Richard, 2005. Metodov boj. Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov. ISBN 80-8061-187-4.

ONDRUŠ, Šimon, zost., CIPÁR, Miroslav, ilustr., 1985. Život a dielo Metoda prvoučiteľa národa slovienskeho. Bratislava: Tatran.

VRAGAŠ, Štefan, 1994. Život Konštantína Cyrila a život Metoda. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-276-0.

SV. CYRIL A METOD V LITERATÚRE

Odborná literatúra

1. Stanislav, Ján
**Osud Cyrila a Metoda a ich učeníkov v živote Klimento-
vom** / Ján Stanislav. - Bratislava : Tatran, 1950. - 134 s.
(viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – životopisy
2. **Svetom kovopracujúce družstvo vo Veľkom Rovnom** /
Praha : Svěpomoc, 1971. - 62 s.
(brož.)
*drotárstvo – slovenské obce – pamiatky – Veľké Rovné (Sloven-
sko)*
3. Bagin, Anton
Cyrlometodské kostoly a kaplnky na Slovensku / Anton
Bagin; ilustr. Pavel Genzor. - Trnava : Spolok sv. Vojtecha,
1985. - 164 s.
(viaz.)
*sv. Cyril – sv. Metod – cyrilometodské kostoly
- cyrilometodské kaplnky – Slovensko – popisy a vyobrazenia*
4. **Metod - učiteľ Slovienov : k 1100 výročiu úmrtia (885 –
1985)** / Martin : Matica slovenská, 1985. - [55] voľných listov
v prebale
(voľné listy)
sv. Cyril – sv. Metod – fotosúbory
5. Kučera, Matúš
Postavy veľkomoravskej histórie / Matúš Kučera. – Martin:
Osveta, 1986. - 280 s. - (Tradícia a dnešok ; zv. 6)
(viaz.)
Veľkomoravská ríša – dejiny – významné osobnosti
6. **Slovenský biografický slovník 1. A-D : od roku 833 do
roku 1990** / Martin : Matica slovenská, 1986. - 538 s.
(viaz.)

sv. Cyril – biografické slovníky

7. Ratkoš, Peter
Slovensko v dobe veľkomoravskej / Peter Ratkoš. – Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1988. – 212 s.
(viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – Veľkomoravská ríša – dejiny
8. Hnilica Ján
Svätí Cyril a Metod horliví hlásatelia božieho slova a verní pastieri cirkvi / Ján Hnilica. – Bratislava : Alfa, 1990. – 259 s.
ISBN: 80-05-00707-8 (brož.)
sv. Cyril – sv. Metod – život a dielo
9. **Slovenský biografický slovník 4. M-Q : od roku 833 do roku 1990** / Martin : Matica slovenská, 1990. – 562 s.
ISBN: 80-7090-070-9 (viaz.)
sv. Metod – biografické slovníky
10. Zrubec, Laco
Osobnosti našej minulosti od najstarších čias po 16. storočie / Laco Zrubec. - Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1991. – 191 s.
ISBN: 80-08-01569-1 (viaz.)
osobnosti – dejiny – Slovensko
11. Bagin, Anton
Cyrlometodská tradícia u Slovákov / Anton Bagin. – Bratislava : SAP, 1993. – 66 s.
ISBN: 80-85665-08-5
(brož.)
sv. Cyril – sv. Metod – kultúrne dejiny

12. Hudec, Dominik
Veľký omyl Veľká Morava / Dominik Hudec. – Martin : Neografia, 1994. – 134 s.
ISBN: 80-85186-75-6 (viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – dejiny – Veľkomoravská ríša
13. Vragaš, Štefan
Život Konštantína Cyrila a život Metoda / Štefan Vragaš; ilustr. Stano Dusik. – Martin : Matica slovenská, 1994. – 97 s.
ISBN: 80-7090-276-0 (viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – životopisy
14. Zrubec, Laco
Prvý známy bol Pribina / Laco Zrubec. – Bratislava : SPN. 1994. – 173 s.
ISBN: 80-08-02185-3 (viaz.)
Pribina – história – Slovensko
15. Kútnik Šmalov, Jozef
Prvý učiteľ slovenskeho národa : život Konštantína Filozofa, rehoľným menom Cyrila / Jozef Šmalov Kútnik. – Bratislava : Lúč, 1999. – 199 s.
ISBN 80-7114-281-6 (brož.)
sv. Konštantín Filozof sv. Metod – história – Proglas
16. Rusznák, Emil
Malý lexikón svetových dejín / Emil Rusznák. – Žilina : Knižné centrum, 2001. – 248 s.
ISBN: 80-8064-119-6 (viaz.)
svetové dejiny – lexikóny – Veľkomoravská ríša
17. Mišák, Peter
Malý slovník slovenských spisovateľov / Peter Mišák. – Žilina : Knižné centrum, 2002. – 318 s.
ISBN: 80-8064-137-4 (viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – slovenskí spisovatelia – lexikóny

18. Strinka, Igor
Cyril a Metod / Igor Strinka. – Bratislava : Lúč, 2002.
– 71 s. – (Deťom ; zv. 37)
ISBN: 8071143693 (viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – svätci
19. Cabadaj, Peter
Križo, Vladimír
Terchová / Peter Cabadaj, Vladimír Križo. – Terchová : Obec Terchová, 2003. – 135 s.
ISBN: 80-88864-29-1 (viaz.)
Kostol sv. Cyrila a Metoda (Terchová, Slovensko) – monografie – Terchová (Slovensko)
20. Kružliak, Imrich
Cyrlometodský kult u Slovákov : dlhá cesta k slovenskej cirkevnej provincii/Imrich Kružliak. – Prešov : Michal Vaško, 2003. - 235 s.
ISBN: 80-7165-426-4 (brož.)
cirkevné dejiny – Slovensko – náboženstvo
21. **Cyrlometodské dni v Terchovej : pamätnica (1990-2003)** / zost. Peter Cabadaj. – Terchová : Miestne kultúrne stredisko Terchová, 2004. – [36 s.]
ISBN: 80-88864-31-3 (brož.)
Cyrlometodské dni (Terchová, Slovensko) – kultúrne podujatia – pamätnice – Terchová (Slovensko)
22. Dluhoš, František
Vplyv byzantskej misie sv. Cyrila a Metoda na kresťanský život Spiša / František Dluhoš. – Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004. – 165 s.
ISBN: 80-89170-01-3 (viaz.)
sv. Cyril – sv. Metod – kresťanstvo – misie – kultúrne dejiny – Spiš (Slovensko : región)
23. Marsina, Richard
Metodov boj / Richard Marsina. – Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2005. – 158 s.

ISBN 80-8061-187-4 (brož.)

sv. Metod – dejiny – slovanský jazyk – Veľkomoravská ríša

24. Timkovič, Gorazd Andrej

Cyriľ a Metod boli gréckokatolíkmí / Andrej Gorazd Timkovič. – Prešov : Monastyr sv. Bazila Veľkého, 2005.

– 135 s.

(brož.)

sv. Cyriľ – sv. Metod – dejiny – náboženstvo – Veľkomoravská ríša

25. Lengyelová, Tünde

Mrva, Ivan

Historický kalendár. Slovensko / Tünde Lengyelová, Ivan Mrva. – Bratislava : Perfekt, 2006. – 351 s.

ISBN: 80-8046-336-0 (viaz.)

kalendáre – slovenské dejiny

26. **Peter Cabadaj - personálna bibliografia : vydané pri príležitosti autorovej štyridsiatky** / zost. Ivana Poláková. – Martin : Národný bibliografický ústav, 2006. – 188 s.

ISBN: 80-89023-79-7 (viaz.)

Cabadaj, Peter – personálne bibliografie

27. Válek, Igor

Malý lexikón literárnych diel - slovenskí autori / Igor Válek. – Žilina : Knižné centrum, 2006. – 212 s.

ISBN: 80-8064-258-3 (viaz.)

literárne diela – slovenská literatúra – lexikóny – Proglas

28. Vároš, Milan

Stratené slovenské poklady 1 : osudy umeleckých pamiatok šľachty a panovníkov / Milan Vároš. – Martin : Matica slovenská, 2006. – 360 s.

ISBN: 80-7090-817-3 (viaz.)

umelecké poklady – umelecké pamiatky – literatúra faktu – Slovensko

29. Vároš, Milan
Stratené slovenské poklady 2 : osudy našich umeleckých diel a pamiatok / Milan Vároš. - Martin : Matica slovenská, 2007. - 559 s.
ISBN: 978-80-7090-845-7 (viaz.)
umelecké poklady – umelecké pamiatky – literatúra faktu – Slovensko
30. **Cyrilometodské dni v Terchovej : pamätnica (1990-2008)** / zost. Peter Cabadaj. - Terchová : Miestne kultúrne stredisko Terchová, 2009. - [70 s.]
ISBN: 978-80-88864-41-7 (brož.)
Cyrilometodské dni (Terchová, Slovensko) – pamätnice – Terchová (Slovensko)
31. **Žilinská diecéza** / zost. Peter Holbička. - Žilina : Rímskokatolícka cirkev Žilinská diecéza, 2009. - 139 s.
ISBN: 978-80-970106-9-0 (viaz.)
Rímskokatolícka cirkev (Žilina, Slovensko) – Žilinská diecéza – diecézy – sakrálna architektúra – fotografické publikácie – Žilinský kraj (Slovensko)
32. Šubjaková, Elena
Hlaholika posvätné dedičstvo Slovákov / Elena Šubjaková. - Bratislava : OZ ŽTV, 2010. - 177 s.
ISBN 978-80-969918-4-6 (brož.)
sv. Cyril – sv. Metod – liturgické jazyky – kresťanskí svätci – vývoj jazyka – slovanské písmo – hlaholika – cyrilika – monografie
33. Tkáč, Marián
Pravdivý slovenský príbeh / Marián Tkáč. - Bratislava : PostScriptum, 2011. - 242 s.
ISBN: 978-80-970489-6-9 (viaz.)
slovenské dejiny – Veľkomoravská ríša
34. **V ústrety výročiu Cyrila a Metoda 2013 / odborná konferencia Kysuckého kultúrneho strediska v Čadci.** - Čadca : Kysucké kultúrne stredisko v Čadci, 2012. - 48 s.

ISBN 978-80-85150-05-6 (brož.)

sv. Cyríl – sv. Metod – cyrilo-metodská tradícia – zborníky konferencií – výročia

35. **Prvé kroky, prvé slová... : zo života Žilinskej diecézy 2008 - 2013** / zost. Žaneta Šušoliaková. – Žilina : Vydavateľstvo Alfa a Omega, 2013. 176 s.
ISBN 978-80-971266-0-5 (viaz.)

Rímskokatolícka cirkev (Žilina, Slovensko) – Žilinská diecéza – diecézy – sakrálna architektúra – fotografické publikácie – Žilinský kraj (Slovensko)

Beletria

36. Ferko, Milan
Svätopluk a Metod : oheň života, oheň skazy / Milan Ferko. – Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1985. – 353 s.
(viaz.)
historické romány – Veľkomoravská ríša
37. **Život a dielo Metoda prvoučiteľa národa slovienskeho** / zost. Šimon Ondruš; ilustr. Miroslav Cipár. – Bratislava : Tatran, 1985. – 199 s.
(viaz.)
sv. Cyríl – sv. Metod – životopisy
38. Ferko, Milan
Veľkomoravské záhady / Milan Ferko. – Bratislava : Tatran. – 1990. – 189 s.
ISBN: 80-222-0195-2 (viaz.)
sv. Cyríl – sv. Metod dejiny – historické romány – Veľkomoravská ríša
39. **Proglas : Foreword** / zost. Anna Fischerová. – Bratislava : Perfekt, 2004. – 67 s.
ISBN 80-8046-277-1 (viaz.)
staroslovienska literatúra – historické dokumenty

40. Chuda, Michal

Som s tebou v slove/Michal Chuda. – Bratislava : Post
Scriptum, 2010. – 130 s.

ISBN 9788097048914 (viaz.)

slovenská literatúra – básnická tvorba

REGIONÁLNE OSOBNOSTI O SV. CYRILLOVI A METODOVI

Nataša Lajdová

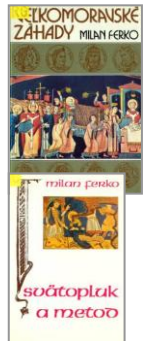
Cyriľmetodská tematika oslovila a stále oslovuje aj regionálne osobnosti Horného Považia.

Regionálne osobnosti – literatúra:

Milan Ferko

V knihe *Veľkomoravské záhady* autor nastoľuje nielen mnohé závažné problémy interpretácie vedeckých prameňov i historických faktov, ale aj viaceré otázky dosiaľ vedecky nevyriešené. Román *Svätopluk a Metod* je voľným pokračovaním diela *Svätopluk*. Román je postavený na dôkladnej znalosti udalostí, archeologických objavov a dobových písomných pamiatok našich, latinských, staronemeckých aj byzantských.

Lubomír Feldek

Bibliofília *Proglas Konštantín Filozof - sv. Cyril*, ktorú prebásnil Lubomír Feldek, vydavateľstvo Peter Ďurík, Martin, ilustroval ju Miroslav Cipár a knihársky titul spracovala Lida Mlichová. Bola vydaná v roku 2011 a v tom istom roku získala Cenu Ministerstva kultúry za bibliografické vydanie

Najkrajšia kniha Slovenska.

Kniha *Proglas. Preklady a básnické interpretácie* vyšla v Literárnom informačnom centre pri príležitosti 1150. výročia príchodu vierozvestov Konštantína a Metoda na naše územie. Prvú slovanskú báseň svojimi veršami interpretujú slovenskí básnici a jedným z nich je žilinský rodák Lubomír Feldek.

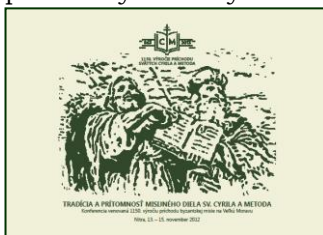

Peter Kubica (Žilinský samosprávny kraj, Odbor kultúry a cestovného ruchu, Žilina) Filozofická fakulta Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre usporiadala medzinárodnú vedeckú konferenciu *Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda* pod záštitou prezidenta SR Ivana Gašparoviča

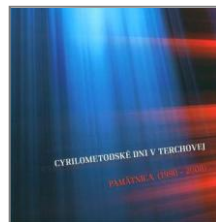
v dňoch 13. – 15. novembra 2012. Peter Kubica odprednášal príspevok pod názvom *Putovanie poslov slov. Cyrilo-metodská tradícia a úcta na území Žilinského kraja*.

Zámerom organizátorov konferencie bolo vyzdvihnúť prínos diela solúnskych bratov pre minulosť, súčasnosť i budúcnosť, zhodnotiť aktuálne poznatky interdisciplinárneho výskumu a zvýrazniť miesto Nitry ako križovatky Európy a duchovného dialógu. Z trojdňovej konferencie vznikne niekoľko výstupov. Najdôležitejším výstupom je pripravovaný vedecký zborník s prednesenými referátmi, nemenej významnými sú aj relácie vysielať v Rozhlase a televízii Slovenska a dokumentárny film pripravený Mediálnym centrom FF UKF.

Peter Cabadaj

Autor je zostavovateľom pamätníč, ktoré mapujú podujatie Cyrilometodské dni v Terchovej (2004, 2009). V monografii *Terchová* (2003) v kapitole *Rímskokatolícky Kostol svätých Cyrila a Metoda* predstavuje najväčší kostol na území Slovenska zasvätený slovenským vierozvestom a podujatie Cyrilometodské dni, ktoré sa konajú v obci od roku 1990.

Milan Vároš

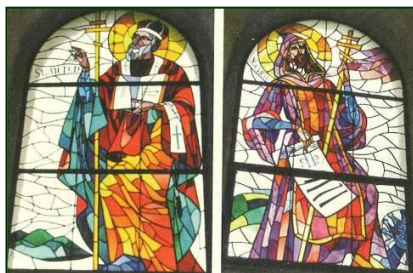
Slovenský žurnalista, publicista a autor literatúry faktu sa sv. Cyrilovi a Metodovi venuje v knihách *Stratené slovenské poklady (1) Osudy umeleckých pamiatok šľachty a panovníkov* (2006) a *Stratené slovenské poklady (2) Osudy našich umeleckých diel a pamiatok* (2007).

Regionálne osobnosti – výtvarné umenie:

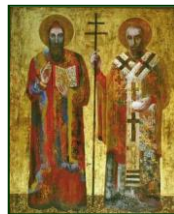
Vincent Hložník

Cyrilo-metodská tematika je zastúpená aj v tvorbe významného slovenského maliara, rodáka zo Svederníka pri Žiline, Vincenta Hložníka. Z mnohých výtvarných prevedení predstavujeme: Vincent Hložník, Viera Hložníková, Zuzana Hložníková: Okná rímskokatolíckeho kostola, (drevený kostolík) Starý Smokovec, 1969-1970, vitráž. Pre bohatosť a originalitu výzdoby vo farskom Kostole sv. Michala archanjela v Dolnom Hričove sa zaužíval pojem Slovenská sixtínska kaplnka. Spolu s Vincentom Hložníkom sa na výzdobe kostola podieľala aj manželka Viera, spolu so synmi Petrom a Pavlom a nevestou Silviou Andrašovanovou. Postavu sv. Metoda na vitrážach zhotovila Viera Hložníková a postavu sv. Cyrila zhotovila Agnesa Bakarďzieva.

Daniela Krajčová

Motiv svätcov je zastúpený v maliarkinej tvorbe napríklad v Kostole sv. Cyrila a Metoda v Trnove, kde sa nachádza obraz sv. Cyrila a Metoda.

Milan Krajčo

Pred Kostolom sv. Cyrila a Metoda v Trnovom je umiestnený kamenný kríž od demického maliara Milana Krajča.

aka-

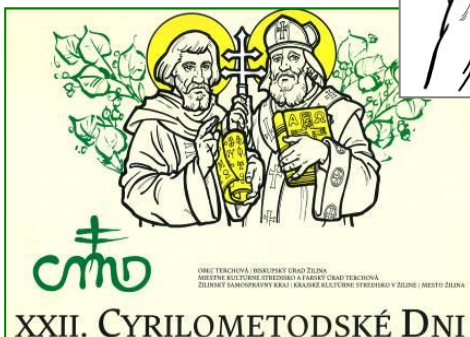

Ladislav Berák

Pod Katedrálou Najsvätejšej Trojice v Žiline, na prvom stupni balustrády sa nachádza súsošie sv. Cyrila a Metoda – patrónov Žilinskej diecézy od akademického sochára Ladislava Beráka. Súsošie je z bronzu, vysoké 4 m a stojí na podstavci obloženom fialovou žulou.

Stanislav Lajda

Akademický maliar Stanislav Lajda zhotovil motív svätcov na plagát XXII. ročníka Cyrilometodských dní v Terchovej, ktoré sa konali v dňoch 2. – 5. júla 2011 a pre Krajskú knižnicu v Žiline pri príležitosti Roka sv. Cyrila a Metoda v Žilinskom kraji.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

- CABADAJ, Peter a KRIŽO, Vladimír, 2003. *Terchová*. Terchová: Obec Terchová. ISBN 80-88864-29-1.
- HUDEC, Ivan V. a kol., 2010. *Trnové monografia obce*. Žilina : Krajská knižnica v Žiline. ISBN 978-80-89172-21-4.
- Kostoly a kaplnky v Žilinskej diecéze zasvätené sv. Cyrilovi a Metodovi 2013, kalendár. Vydavateľstvo Alfa a Omega.
- SLÁDKOVÁ, Alena a kol., 2008. *Dolný Hričov 1208 – 2008*. Dolný Hričov : obec Dolný Hričov. ISBN 978-80-969997-2-9.
- ŠUŠOLIAKOVÁ, Žaneta, 2013. *Prvé kroky, prvé slová... : zo života Žilinskej diecézy 2008 – 2013*. Žilina: Vydavateľstvo Alfa a Omega. ISBN 978-80-971266-0-5.
- VÁROŠ, Milan, 2007. *Stratené slovenské poklady (2) Osudy našich umeleckých diel a pamiatok*. Martin: Matica slovenská. ISBN 978-80-7090-845-7.

CYRILOMETODSKÉ DNI V TERCHOVEJ

Ivana Uríková

Duchovný a verejný život v Terchovej je neodmysliteľne spojený s Cyrilometodskými dňami, ktoré majú svoju tradíciu v obci od roku 1990. Práve táto obec bola v roku 1990 prvým miestom na území vtedajšieho Česko-Slovenska, kde sa začali sláviť Cyrilometodské dni. Terchovský rímskokatolícky kostol je najväčším chrámom na Slovensku zasvätený solúnskym bratom, spolupatrónom Európy – sv. Cyrilovi a Metodovi. V kostole nájdete aj pohyblivý betlehem a galériu vo farskej záhrade. Každoročné oslavy venované našim vierozvestcom sa konajú vždy za prítomnosti najvyšších cirkevných hodnostárov. Podujatie má rozmanitý program, vysokú umeleckú a duchovnú úroveň, bezprostrednú atmosféru a navštíví ho viacero významných osobností kultúrneho, duchovného, spoločenského či politického života na Slovensku. Je rozdelené do niekoľkých dní, počas ktorých je pre veriacich pripravené plné duchovné vyžitie. Vyvrcholením osláv sv. Cyrila a Metoda je každoročne konaná svätá omša na vrchu Oravcove a krížová cesta s Miléniovým stĺpom.

Ale ako to všetko začalo? Nové vedenie obce, okresné orgány, priatelia z Bratislavy a obetavci z miestnych nadšencov pripravili a uskutočnili v horúcom lete 1990 historický prvý ročník Cyrilometodských dní v Terchovej. Išlo vôbec o prvé podujatie svojho druhu na vtedajšom česko-slovenskom území. Program bol veľmi bohatý (výstavy, hudobné koncerty, predstavenia opery, zborový spev, vedecká konferencia...). Vrcholom bola sv. omša, ktorú v terchovskom kostole za účasti takmer štyroch tisíc veriacich celebroidal Ján Chryzostom kardinál Korec. Omšu snímala aj Slovenská televízia. Prvý ročník určil podujatiu vyhranenú dramaturgickú líniu a zároveň inšpiroval ostatných k podobným podujatiam na Slovensku.

Terchová patrí medzi obce, ktorá má vlastnú Krížovú cestu postavenú na vrchu Oravcove. Posvätil ju nitriansky sídelný biskup Viliam Judák. Rímskokatolícky kostol s cyrilo-metodskými patrónmi predstavuje architektonickú dominantu tejto malebnej doliny. Stal sa vyhľadávaným miestom, kam smerujú kroky návštevníkov okolitého kraja.

Posolstvo svätcov zo Solúna má pre nás mnohorozmerný význam. Cyril a Metod preložili mnohé knihy Pisma, aby vtedajší ľud porozumel posolstvu Evanjelia a ľahšie mohol prijať vieru v Krista. Pre budúcu generáciu bude dôležité, aby sviatok svätých

Cyrila a Metoda neoslavovali iba z povinnosti, ale aby pamätali na odkaz, ktorí tu zanechali, že kresťanstvo ochránilo náš národ pred nebezpečenstvami asimilácie a práve preto ich misia bola pre nás dôležitá.

V dňoch 4.-7. júla 2013 sa v Terchovej uskutoční 24. ročník Cyrilometodských dní, ktoré sa v tomto roku budú niesť v znamení 1150. výročia príchodu svätých Cyrila a Metoda na naše územie.

A na záver myšlienka Rudolfa Patrnčiaka „Pomôž si človeče, pomôže ti aj Pán Boh. To prvé musí byť v ľuďoch, ktorí to organizujú, a keď to myslia úprimne, dobre a nezištne, potom im pomáhajú všetci dookola a ešte aj tí nad nimi.“

Použitá literatúra:

Terchová, dvojmesačník všetkých Terchovčanov
kresba na plagáte Akad. mal. Stanislav Lajda
www.terchova.sk

XXII. CYRILOMETOD

TERCHOVÁ 2. – 5. JÚL 2011

OBEC TERCHOVÁ | BISKUPSKÝ ÚRAD ŽILINA
MESTNÉ KULTÚRNE STREDISKO A FARSKÝ ÚRAD
ŽILINSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ | KRAJSKÉ KULTÚRNE STREDISKO ŽILINA

2. 7. SOBOTA	3. 7. NEDEĽA	4. 7. PONDELOK	5. 7. UTOROK
14.00 h Terchovské slávnosti Cyrilometodské slávnosti CVRILOMETODSKÉ PRÁDICE V POKRBE CHR Výstava: Bratislava, Bratislava Výstava: Bratislava, Bratislava	8.30 h Kňaz sv. Cyril a Metoda SVÄTÁ OMSA	16.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda SVÄTÁ OMSA	8.30 h SVÄTÁ OMSA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)
18.15 h Kňaz sv. Cyril a Metoda MLADÉŽNICKÁ SV. OMSA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	10.30 h SVÄTÁ OMSA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	18.15 h Kňaz sv. Cyril a Metoda SVÄTÁ OMSA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	10.30 h Kňaz sv. Cyril a Metoda, sv. Cyril a Metoda PRÁCA ČIAV VEĽKÝCH Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)
20.00 – 23.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda VEĽKÉ MOJSTERY A CÍRKA V POJATÍ ZHIERENIA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	14.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda CVRILOMETODSKÁ Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	20.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda MUŽSKÉ CHODNICKY Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	14.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda CVRILOMETODSKÁ SVÄTÁ OMSA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)
15.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda VEĽKÉ MOJSTERY A CÍRKA V POJATÍ ZHIERENIA Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	15.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda SLAVNOSTNÝ KONCERT Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	16.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda SLAVNOSTNÝ KONCERT Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)	16.00 h Kňaz sv. Cyril a Metoda SLAVNOSTNÝ KONCERT Kňaz: P. Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191), prednáča: Ján Holian (191)

© pripravované programové opatrenia: Miestoslužba kultúry SR

Peter Cabadaj – spoluzakladateľ Cyrilometodských dní v Terchovej

Po skončení základnej školy v Terchovej a gymnaziálnom štúdiu v Žiline absolvoval štúdium histórie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Po vojenčine sa zamestnal ako odborný pracovník v Matici slovenskej v Martine. Nepobudol v nej dlho, pretože po

revolúcii prijal ponuku byť tajomníkom, neskôr prednostom Obecného úradu v Terchovej. Počas pôsobenia v tejto funkcii sa významne zaslúžil o vznik Cyrilometodských dní, bol zakladateľom a prvým šéfredaktorom novín Terchová, ktoré boli prvými svojho druhu vo vtedajšej federácii. Ako scenárista, režisér, dramaturg, spisovateľ, publicista, redaktor, editor či moderátor sa podpísal pod celý rad projektov, z ktorých viaceré mali výrazne nadregionálny či medzinárodný charakter. S jeho menom je taktiež neodmysliteľne spojený folklórny festival Jánošíkove dni, ktorý sa už dávnejšie zaradil medzi najväčšie na Slovensku. Peter Cabadaj je autorom množstva článkov a štúdií o Terchovej, jej osobnostiach, Jánošíkovom kraji, pričom túto tému komplexne zaraďuje do širších národných súvislostí a kontextov. Ako spisovateľ a publicista významne prispel svojimi početnými knižnými publikáciami k celoslovenskej propagácii tunajšej ľudovej kultúry. Spoločne s Vladimírom Križom je autorom monografie Terchová, tiež rediguje noviny Terchová.

Peter Cabadaj, ktorý žije s rodinou v Martine sa zaslúžil o všestranný kultúrny rozvoj Terchovej a širokospektrálnu propagáciu Jánošíkovho kraja v domácom i medzinárodnom meradle.

Zdroj: slavni.terchova-info.sk/osobnost/peter-cabadaj/

DVAJA BRATIA PRIŠLI K NÁM

Lada Rybáriková

(Interaktívne pásmo pre 1. stupeň základných škôl)

Už J. A. Komenský preferoval školu hrou. Preto som sa rozhodla, že život Cyrila a Metoda deťom predstavím formou divadelnej hry, aby sa tieto historické osobnosti prihovorili priamo deťom a formou dialógu rozprávali o svojom živote a putovaní na Veľkú Moravu.

Chcem v deťoch vyvolať pocit, že Cyril a Metod nie sú iba neživé sochy alebo namaľované portréty, pokúsim sa ich priblížiť ako živých ľudí, ktorí mali problémy pri cestovaní, boleli ich nohy, nechutila im strava, mali strach z neznámeho...

Títo misionári boli výnimoční svojim vzdelaním, neúnavnou prácou a pevnou vierou. Počas deja spolupracujeme s deťmi – divákmi, rozprávame sa, ako také prípravy na cestu asi vyzerali, bez akých vecí sa misionári nezaobišli, či existovali dopravné prostriedky. S prstom na mape prejdeme túto ďalekú cestu a z Byzancie sa dostaneme až na Veľkú Moravu, kde žili naši predkovia. Slovania od solúnskych bratov dostali mimoriadny dar, písmo - hlaholiku. Po ukážke tohto písma a vysvetlení jeho dôležitosti nasleduje tvorivá dielňa:

Výroba privesku z terakoty

Terakotu vyvaľkáme, formičkami povykrajujeme želaný tvar, urobíme otvor pre šnúрку a rozdáme deťom.

Nezastrúhanou ceruzkou vryjeme jeden vopred vybraný znak cyriliky. Po vytvrdnutí odovzdáme výrobcovi.

Celé rozprávanie je postupne dopĺňané ukázkami z kníh obsahujúcich historické fakty.

Získané vedomosti overujeme krátkym testom, ktorý si spolu vyhodnotíme.

Stretnutie ukončíme ukázkou čítania v staroslovienčine.

SV. CYRIL A METOD V LITERATÚRE

Mgr. Daniel Husárik

(Interaktívna prednáška pre 2. stupeň základných škôl a stredných škôl)

O ÚVOD

Toto nie je rozprávanie o mýtoch a legendách. Krátka štúdia vás chce previesť svetom tlačeného slova, digitálnym svetom internetu. Rok 2013 nie je len rokom toľko propagovaného majského kalendára, ale aj 1150. výročím od príchodu „apostolov Slovanov“ sv. Cyrila a Metoda. *„Kresťanské a kultúrne cyrilometodské dedičstvo 9. storočia sa stalo základnou a hybnou silou slovenských dejín.“*¹ O veľkom pramennom počte literatúry, či digitálneho obsahu o sv. Cyrilovi a Metodovi sa môžeme presvedčiť jednoduchým spôsobom. /Zadajme do jednoduchého vyhľadávania v najmasovejšom internetovom prehliadači Google frázu sv. Cyril a Metod/. 90 100 výsledkov (a stále narastajúci počet) nás nenechá na pochybách o význame sv. Cyrila a Metoda pre súčasný svet, obzvlášť pre Slovácké národy. Pre poznanie národných svätcov je obzvlášť vynikajúce siahnuť po odbornej publikácii nazývanej bibliografia. Bibliografia z gréčtiny *biblion* – kniha a *graphein* – písať, zachytáva v krátkych odkazoch dostupnú literatúru k danej problematike. Za slovenskú národnú bibliografiu právom považujeme šesťzväzkové dielo Ľudovíta Vladimíra Riznera *Bibliografia písomníctva slovenského na spôsob slovníka od najstarších čias do konca roka 1900*. K bibliografii vyšli neskôr dva zväzky dodatkov a opráv. Možno povedať, že bibliografia v tlačenej forme čiastkovo plní aj úlohu knižnično-informačného katalógu. Ak chceme nájsť literatúru, napr. k napísaniu referátu, či inej výstupnej práce o sv. Cyrilovi a Metodovi použijeme knižnično-informačný katalóg najbližšej knižnice, ktorá ním disponuje. Výstupom prehľadávania je rešerš, tj. zoznam literatúry (bibliografických odkazov) k vopred zvolenej téme.

---

¹ BAGIN, Anton: *Cyrilometodská tradícia u Slovákov*. Bratislava : SAP. 1993, s. [6].

1 CHRONOLOGICKÝ PREHĽAD PÍSOMNOSTÍ

1.1 Veľká Morava

„Pre cyrilometodskú epochu jestvujú pramene dvojakého druhu: *jednak archeologické doklady a jednak písomné pramene.*“² Písomníctvo o sv. Cyrilovi a Metodovi sa začína rozširovať už po ich smrti. Boli to práve ich žiaci, ktorí zmapovali ich životy. „*Život Konštantína bol napísaný po smrti sv. Konštantína-Cyrila, ale ešte za Metodovho života a s jeho pomocou.*“³ Životopis podrobne opisuje detstvo, štúdiá, diplomatické cesty i Konštantínovu filozofiu a teológiu. Život Konštantína je obsérne dielo písané po starosloviensky. Autorstvo sa pripisuje sv. Klimentovi Ochridskému, ktorý bol popredným učeníkom slovanských apoštolov. Na Konštantínov život naväzuje Život Metoda. Životopis zdôrazňuje byzantskú misiu až po Metodovu smrť (6. apríla 885). Značný priestor autor venuje účinkovaniu arcibiskupa Metoda vo Veľkomoravskej ríši a jeho boju s franskými duchovnými. Je možné, že životopis napísal sv. Gorazd. Životopisy sú známe aj pod názvom Panónske, resp. Moravsko-Panónske legendy. Už po smrti apoštolov sa objavujú liturgické texty k ich účte, čím sa rozširuje cyrilometodský kult. Jedna z motlidiieb v starých misáloch znie: „Udeľ, prosíme, všemohúci Bože, aby nás povzbudili k lepšiemu životu príklady tvojich svätých vyznávačov a veľkňazov Cyrila a Metoda. Keď oslavujeme ich sviatok, nech i skutkami ich napodobňujeme.“

Originálne texty písomností v hlaholike sa nezachovali. Existujú však odpisy spájajúce sa s misionárskym účinkovaním Cyrila a Metoda. K takýmto pamiatkam patria „Kyjevské listy“ z 10. storočia. Hlaholika bola ťažko čitateľným písmom, preto bola zjednodušená a vznikla cyrilika.⁴

---

² VRAGAŠ, Štefan: *Cyrlometodské dedičstvo v náboženskom národnom a kultúrnom živote Slovákov*. Bratislava : Lúč. 1991, s. 13. Pozn. Medzi pramene patria kroniky (napr. Fuldská), listiny a listy (medzi VM panovníkmi a Rímom), spisy.

³ BAGIN, A.: tamtiež, s. 7.

⁴ VRAGAŠ, Š.: tamtiež, s. 31.

1.2 Stredovek

Slávnú národnú tradíciu až do 15. storočia udržiavali igríci (profesionálny speváci, tanečníci, rozprávači) navštevujúci hrady, púte, kde svojim spevom, rozprávaním legiend a povestí účinne šírili slovo vierozvestcov. „Zo 16. a 17. storočia sa na území Slovenska zachovali viaceré cyrilské kódexy, ktoré dosvedčujú, že na východnom Slovensku sa naďalej uplatňovala slovanská liturgia gréckeho obradu.“⁵

1.3 Sedemnásťte a osemnásťte storočie

Prvým šíriteľom znovuobnoveného cyrilometodského kultu na Slovensku v 17. storočí bol Jakub Jakobeus. Zachovala sa jeho latinsky písaná skladba *Lacrumae Gentis Slavonicae* (Slzy národa Slovenského).⁶ Zakotvenie v cyrilometodskej tradícii podčiarkuje spevník *Cantus Catholici* z r. 1655 (najmä Szöllösiho úvod k spevníku). Spevník zostavil jezuita Benedikt Szöllösi-Rybnický a vydala ho Trnavská univerzita.⁷

V 18. storočí o solúnskych bratoch písali dvaja profesori študujúci na Trnavskej univerzite v Trnave: Martin Szentiványi (rodák z Liptovského Jána) a Samuel Timon (z Trenčianskej Turej). Dubnický farár Ján Baltazar Magin v prvej literárnej obrane Slovákov a Slovanov „*poukazuje na úsilie slovanských apoštolov o uplatnenie slovanskej liturgie a zdôrazňuje, že túto výsadu potvrdil aj pápež.*“⁸ V 17. a 18. storočí sa vo svojich dielach odvolávajú na sv. Cyrila a Metoda aj evanjelický učenci akými boli: Daniel Sinapius Horčíčka, Daniel Krman, či Matej Bel. Pre potreby gréckych katolíkov boli koncom 17. a zač. 18. storočia vytlačené knihy v cyrilike. Knihy vydala trnavská univerzita. „*O slávnej veľkomoravskej a cyrilometodskej epoche písali dvaja historici slovenského pôvodu: Juraj Papánek (Historia gentis Slavae. De regno regibusque Slavorum – Dejiny slovenského národa. O kráľovstve a kráľoch Slovákov, 1780) a Juraj Sklenár (Najstaršia poloha Veľkej Moravy, 1784)*“⁹.

---

⁵ BAGIN, A.: tamtiež, s. 11.

⁶ VRAGAŠ, Š.: tamtiež, s. 56.

⁷ VRAGAŠ, Š.: tamtiež, s. 58.

⁸ BAGIN, A.: tamtiež, s. 15.

⁹ BAGIN, A.: tamtiež, s. 15.

1.4 Bernolákovci

Anton Bernolák a jeho učené tovaryštvo prispeli k ďalšiemu rozvoju cyrilometodskej myšlienky. Snahou Bernolákovcov bolo dať slovenskému ľudu do rúk slovenský preklad Svätého písma. Na preklad Biblie sa podujal ostrihomský kanonik Juraj Palkovič. Slovenský preklad vyšiel v dvoch dieloch v Ostrihomi (1829 a 1832).

„K popularizácii cyrilometodskej myšlienky a spomienky na Veľkú Moravu podstatne prispel najvýznamnejší bernolákovský básnik Ján Hollý, farár v Maduniciach.“¹⁰ Dielo Jána Hollého, ktoré nadväzuje na cyrilometodskú tradíciu: próza napísaná „Životopis swatich Cirilla a Metóda“, epos „Svatopluk“, epos „Cirillo-Metodiada“, veršovaný „Katolicki spevník“.

1.5 Štúrovci

Zdôrazňovaniu národnej stránke cyrilometodského dedičstva pozornosť venovali Štúrovci. „Pre Štúra a jeho stúpcov v politickom boji o samobytnosť Slovákov boli pojmy Devín, Nitra, Rastislav, Svätopluk východiskom a vzorom pre organizovanie nového samostatného Slovenska.“¹¹ Osudy kráľa Svätopkuka a Metodovho diela Štúr rozobral v epickej básni Svätoboj. Ku koreňom Slovákov sa hlási Hurban almanachom Nitra v r. 1842.

1. 6 Devätnáste storočie

V 19. storočí sa o históriu Veľkej Moravy a dielo solúnskych bratov zaujímal vedec, filológ Pavol Jozef Šafárik. Zásluhou Andreja Radlinského (zakladateľ Spolku svätého Vojtecha) vychádza od roku 1850 v Banskej Štiavnici týždenník „Cyrill a Method“.

V 19. storočí sa k cyrilometodskej tradícii hlásil zástup slovenských národných buditeľov, medzi ktorými treba vyzdvihnúť dielo Jána Palárika, Franka V. Sasinka, Juraja Slottu a Štefana Závodníka. Veľkým čitateľom slovanských apoštolov bol biskup dr. Štefan Moyses. V roku 1863 zorganizoval cirkevné

---

¹⁰ BAGIN, A.: tamtiež, s. 21.

¹¹ VRAGAŠ, Š.: tamtiež, s. 72.

oslavy k tisícročnému príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. K tisícročnému výročiu príchodu bratov na Veľkú Moravu napísal Andrej Sládkovič báseň „Lipa cyrilometodejská“.

1.7 Cyrilometodské výročia

Pri tisícstom výročí posvätenia Pribinovho kostola sa konali v Nitre slávnosti, na ktorých slovenská čitateľská verejnosť dostala do rúk vynikajúce publikácie: slovenský preklad staroslovienskych Životov Konštantína a Metoda (od Jána Stanislava), a dva zborníky Riša Veľkomoravská a Katolícke Slovensko. Životy slovanských apoštolov Cyrila a Metoda od J. Stanislava ilustroval Martin Benka. Tretie vydanie knihy od Stanislava vyšlo v r. 1950 pod názvom Životy slovanských apoštolov Cyrila a Metoda v legendách a listoch. Ján Stanislav vo viacerých prácach dokázal, že sv. Cyril a Metod na Slovensku pôsobili. Dokázal aj to, že jazyk starých Slovákov ovplyvnil starosloviencinu. Medzi významných šíriteľov cyrilometodskej myšlienky patrí Anton Augustín Baník – pracovník Maticy Slovenskej, budovateľ Slovenskej národnej knižnice i Slovenského národného archívu. Spomedzi básnikov vyniká Janko Silan a jeho báseň Svätoboj, ktorá patrí medzi najkrajšie slovenské básne s veľkomoravskou a cyrilometodskou tematikou.

2 SV. CYRIL A METOD VO FONDOCH KRAJSKEJ KNIŽNICE V ŽILINE

Podľa prieskumu (rešeršovania) sa v Krajskej knižnici v Žiline nachádza viacero kníh s Cyrilo-Methodským odkazom. Podľa staroslovienskeho textu a ďalších prekladov vyšlo v roku 1991 v Matici Slovenskej fenomenálne dielo Život Konštantína Cyrila a život Metoda od Štefana Vragaša. Knihu ilustroval akademický maliar Stano Dusík. Prvé vydanie vyšlo v Ríme v roku 1986. Na toto vydanie nadviazala práve Matica slovenská ďalšími tromi vydaniaми. Dielo vyšlo aj prerozprávané na CD v roku 2012. Ide o audioknihu, ktorú vydali Katolícke noviny pod názvom *Zo života solúnskych bratov*. Text prezozprávali slovenskí herci Dušan Jamrich a Jozef Šimonovič. *“Okrem životopisov našich vierozvestcov obsahuje aj úrytky z veľbásne*

*Konštantína Filozofa Proglas a modlitbu Otčenáš v starosloviencine.*¹²

Vonkajšou formou vynikajú publikácie, na ktoré sa častokrát zabúda. Ide predovšetkým o knihu Cyril a Metod, ktorá vyšla vo vydavateľstve Lúč v roku 2002. Kniha je určená detskému čitateľovi, ako napovedá názov edície – Edícia deťom. O živote svätcov nehovorí len naratívny, ľahko zrozumiteľný text, ale i ilustrácie Igora Strinku umocňujúce zážitkové vnemy prečítaného. Text posúdil prof. Richard Marsina, čo publikácii dodáva punc odbornosti.

Osudmi Cyrila a Metoda a ich učeníkov v Živote Klimentovom sa zaoberal slovenský jazykovedec Ján Stanislav. Vyšlo vo vydavateľstve Tatran v roku 1950.

K 1 100. výročiu úmrtia sv. Metoda bolo vydavateľstvom Obzor vydané dielo od renomovaného historika Richarda Marsinu s názvom Metodov boj. *“Autor, vychádzajúc z doterajších poznatkov historickej vedy a opierajúc sa predovšetkým o svoju vlastnú analýzu a interpretáciu písomných prameňov spojených s byzantskou misiou, vyzdvihuje zaujímavú a z hľadiska hodnotenia Metoda podstatnú okolnosť, že celé jeho úsilie o zavedenie slovienskej liturgie bolo skutočným zápasom, že tento úsek Metodovho života možno charakterizovať ako obdobie jeho boja.”*¹³ Kniha je obohatená o zoznam prameňov a literatúry.

K 1 100 výročiu úmrtia sv. Metoda (885-1985) vyšiel aj súbor 32 pohľadníc s názvom Metod učiteľ Slovienov. V jubilejnom „Metodskom roku” 1985 si výročie Metodovej smrti uctil prof. Eugen Pauliny. Napriek tomu, že svoju pozoruhodnú prácu nestihol dokončiť, vyšla načas ad memoriam zásluhou prof. Šimona Ondruša a ďalších spolupracovníkov pod názvom Život a dielo Metoda. Nadčasové ilustrácie vytvoril Miroslav Cipár.

Prvému písmu Slovanov - Hlaholike venuje pozornosť Elena Šubjaková v dielach Hlaholika : Posvätné dedičstvo otcov (2008) a Hlaholika : Posvätné dedičstvo Slovákov (2010). Vplyv byzantskej misie aplikovaný na región Spiša a jeho kresťanský život skúmal František Dluhoš. Výsledok jeho práce vyšiel v

---

¹² ARTIMOVÁ, Zuzana: *Katolícke noviny vydali audioknihu Zo života solúnskych bratov.* [online]. Cit. [2012. 11. 07.]. Dostupné na internete: <<http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20120627028>>

¹³ MARSINA, Richard: *Metodov boj.* Bratislava : Obzor. 1985, prebal knihy.

Levoči v roku 2004. Poznatky aplikované na mikroregión Spiša našli uplatnenie v početných biografických heslách o miestnych dejateľoch, resp. v heslách objasňujúcich spätosť svätcov s regionálnymi obcami.

Zaujímavé a takmer nepoznané skutočnosti zo života Cyrila a Metoda prináša zborníkový extrakt Cyril a Metod boli Gréckokatolíkmí (Prešov, 1996).

Do cyrilometodskej tradície prispel znalec problematiky Ján Hnilica dielom Svätí Cyril a Metod: horliví hlásatelia Božieho slova a verní pastieri cirkvi. Prvé vydanie vyšlo v Ríme roku 1988. Na Slovensku vyšlo v roku 1990 vo vydavateľstve ALFA. Čitateľa oboznamuje so širšími i užšími životnými súvislosťami svätcov. Ján Hnilica vynikal aj ako zberateľ obrazov a fotografií s cyrilometodským motívom. Mnohé zo zozbieraných materiálov našli miesto v spomínanej publikácii.

Ak máme hovoriť o úcte k písanému slovu, potom nesmieme zabúdať na veľbáseň Proglas, čiže predslov k svätému evanjeliu. *„Celá báseň vyznieva ako chválospev na slovenský preklad Písma a ako výzva k ľudu, aby pestoval slovesnosť vo svojom jazyku.“*¹⁴ Autorom je pravdepodobne sv. Cyril, Konštantín. Slovenskej verejnosti sa po prvý krát v knižnej podobe dostal do rúk Proglas v roku 1996 (Vydavateľstvo Herba : Bratislava). Predslov napísal Ján Chryzostom kardinál Korec. Text zo staroslovienciny preložil prof. Eugen Pauliny a prebásnil Viliam Turčány. Viliam Turčány je zároveň autorom doslovu. Text je čitateľovi prekladaný duálne v slovenskom i anglickom jazyku. Predstavivosť rozvíjajú ilustrácie Vincenta Hložníka. Kniha z produkcie toho istého vydavateľstva vyšla v ďalšom vydaní v roku 1998. V roku 2004 vyšlo takpovediac bibliofilské vydanie Proglasu vo vydavateľstve Perfekt. Samotný Proglas je doplnený o cenné štúdie Viliama Turčányho a prof. Matúša Kučeru. Text sprevádzajú maľby Edity a Jolany Ambrušových, predstavujúce „domácich“ svätcov, prípadne ukážky hlaholiky. Grafická úprava textu je prinajmenšom nádherná: medzi slovenský a anglický preklad je vhodne vsadený starosloviensky hlaholský text. Verše troch jazykov sú oddelené kresťanskými ikonografickými symbolmi. Dojem dotvára pergamenová potlač kvalitného kriedového papiera. Kniha určite bude vzácnym darom pre

---

¹⁴ VRAGAŠ, Š.: tamtiež, s. 43.

návštevy zpoza hraníc. Vyšla i v luxusnej ručne viazanej koženej väzbe.

3 REFERENCIE

ARTIMOVÁ, Zuzana: *Katolícke noviny vydali audioknihu Zo života solúnskych bratov*. [online]. Cit. [2012. 11. 07.]. Dostupné na internete:

<<http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20120627028>>

BAGIN, Anton: *Cyrlometodská tradícia u Slovákov*. Bratislava : SAP. 1993, 66 s. ISBN 80-85665-08-5.

MARSINA, Richard: *Metodov boj*. Bratislava : Obzor. 1985, 126 s.

VRAGAŠ, Štefan: *Cyrlometodské didičstvo v náboženskom národnom a kultúrnom živote Slovákov*. Bratislava : Lúč. 1991, 127 s.

**Vydala: Krajská knižnica v Žiline v zriaďovateľskej
pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja
Názov: Cyril a Metod – životy slovanských apoštolov: katalóg
z výstavy**

**Zodp. redaktorka: Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka
Krajskej knižnice v Žiline**

Zost.: Mgr. Ivana Jančulová

Graf. úprava: Ivana Uríková, Nataša Lajdová

Úsek regionálneho výskumu, dokumentov a informácií

Foto: autori článkov

Rok vydania: 2013

Počet strán: 32

Náklad: 20 ks

Za obsahovú stránku textov zodpovedajú autori.

© Krajská knižnica v Žiline 2013

ISBN 978 – 80 – 85148 – 69 - 5

EAN 9788085148695